

# Det minimala är störst

Tre bilder:

- Svart scen. Två fioler spelar en engelskamelodi. En man och en kvinna kommer indansande, insvävande från höger och landar i en ljuspunkt. Dansen fortsätter, de dansar runt runt och det ser lätt ut. Ljuspunkten vidgas och ytterligare ett par kommer in och möter det första. De tar varandra i händerna, bildar en stor ring och dansar fyrtur.

- Svart scen med en ljus punkt. En kvinna i ljuspunkten börjar sakta röra sig runt, på fläck. Till en början långsamt, snart snabbare och snabbare. Scenen blir ljusare och en man kommer in. Tillsammans dansar de slängpolska.

- Upplyst fond, i övrigt mörk scen. En fiol lägger en rytm. Manar och eggas till dans. En kvinna står framför spelmannen och börjar röra sig. Långsamt, långsamt vrider hon sig runt, lyfter sakta händerna och fattar tag i en fantiserad partner.

Första bilden är Henry Sjöbergs engelskoreografi från 1978, den andra Bert Perssons och Ann Åbergs slängpolskenummer från 1986 och den sista Virvlas solonummer från 1996. Tre bilder som vid en första anblick på flera sätt liknar varandra, men som vid en närmare granskning skiljer sig åt. Egentligen är det oviktigt vilka danser som dansats, vilka som dansar och vad de vill säga. För mig har bilden suttit där sen jag såg den första gången: Så enkelt, så avskalat och rent kunde man göra magi på scen. Med en dansform som jag kallade min. Som jag gillade att dansa!

Många år efter det första mötet med Svensk Folkdansensemble och Henry Sjöbergs koreografi började mitt eget sceniska skapande i projektet Virvla, med Ami Petersson och Bert Persson. Idag ser jag, att Henrys koreografier hade större påverkan på oss, än vad jag förstått. Och inte bara på mig utan på oss alla tre. Men vad är det då som blev så betydelsefullt? Jag tror, att det var det minimala uttrycket, som vi blev tagna av. Och vari bestod då det? Den enkla scenen. Den enkla melodien. En ljuspunkt i mörkret. Och dansen, förstås. Dansen, själva formen, som alltid stod i fokus, men alltid lätt stiliserad. Den enkla koreografin. Dansarna som förde sig med behärskade kroppar och minimalt kroppsligt uttryck, uttrycket var egentligen oviktigt. Utom den spontana glädjen. Den lättsamma leken, och ett närapå lättjefullt förhållningssätt till dansen. Behovet att liksom lätta med formationer och steg, plocka ut ett steg och fortsätta leka med det, förändra lite grann och plötsligt upptäcka att den blivit en annan dans. Renheten och enkelheten i utförandet och i val av antal personer på scen: ju färre desto bättre.

Även scenografin var minimal. Kanske pga. ekonomiska realiteter, kanske av estetiska skäl. Dansen stod hela tiden i fokus, inget annat tog åskådarens uppmärksamhet. Hur mycket Sjöberg påverkade utformandet av scenkläderna vet inte jag, men även dessa var minimalistiska till sin utformning – alla kvinnor bar exakt likadana kläder, vita hucklen, vita skjortor, röda

kjolar, blå förkläden och rutiga västar. Inget eget, inget överflödigt prål, inga smycken, helst inget hår utanför hucklet, ingenting fick störa dansintrycket. Likadant för männen. Fast med gula byxor och utan huckle. Eller så hade alla vita skjortor, svart kjol eller svarta långa byxor och keps. Eller vita långa särkar, huckle och ett färgat förkläde. Enkelt och homogent. Ett minimalt uttryck för att förflytta oss till en dåtid. Detta förflyttande som idag inte är lika signifikant längre. Idag är danserna eller dansandet snarare ett medel för att skapa en stämning, en känsla, eller att säga något om vad som händer i ett par när de dansar, eller vad man önskar skulle hända...

Henry hade en pedagogisk vision. Han ville upplysa alla oss som dansade folkdans, och gärna andra också, att de danser som folkdanslagen hade dansat i 100 år egentligen inte var folkets danser. Och hur skulle han göra det om inte via scenen. Han ville också säga något om själva dansandet, om plastiken, som Ernst Klein skulle säga. Alltså vad som skiljer folkdansandet från det folkliga dansandet. Om han lyckades? Han tog med mig till en plats som kanske inte var en dåtid men till ett ställe inom mig själv som gav mig ett sätt att förhålla mig till danserna och mitt eget dansande som jag tror att ingen annan gjort, varken före eller efter.

*Lotta Johansson gick folkdansledarutbildningen på Vaddö folkhögskola 1980-81. Dansade i Svensk Folkdansensemble och i projektet Virvla. Har foxtrot i tradition.*

---

forts från sid HS - 24

Musikerna Björn Tollin, Hållbus Totte Mattson och Ola Bäckström i gruppen Boot och Virvlas tre dansare, Bert Persson, Ami Petersson och Lotta Johansson, smälte samman rytmer och dans med improvisatorisk skicklighet och medveten precision. Deras rubinröda och smaragdgröna kostymer gjordes i tung sammet och spets för att förstärka tyngden och det abstrakta i rörelseintrycken. Gruppen föredrog att framträda på intima scener, där de fick en tät och avslappnad relation till publiken.

## Unik dansgenre

Det ständiga sökandet efter "nytt meningsfullt dansande" är en artistisk pro-

cess. För att nå konstnärligt högt ställda mål krävs lust att undersöka koreografiska former och modet att göra val. Dansarna måste ständigt välja bort och syntetisera konventioner från flera dansstraditioner; folk, nutida och andra. Utveckling och experiment av nordiska traditionella dansspråk och tekniker förutsätter tilltro och medvetenhet om att de är lika unika och definierbara som andra dansgenrer.

"Meningsfull" dans betyder alltid underförstått meningsfull för någon – för dansaren, ja! Men, likaså för publiken! Utmaningen för framtidens koreografer och dansare av folkdans på scen är att

skapa mening genom att kombinera teknisk mästarekap med jordnära lek och spontan kreativitet i folklig dans – och det oberoende av kraven hos speciella grupper av åskådare och bidragsgivare. När känsla och kunskap går hand i hand omvandlas hantverk till konst.

## Litteratur

Henry Sjöberg: *Folkdans, Folklig Dans*, i Sömlandsläten 2, 1974.

*June Vail är associate professor vid Bowdoin College, Main, USA, är forskare om dans i bl.a. Sverige, dansrecensent och författare till Kulturella koreografier, Carlssons, 1998.*